

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מוריגו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

בהלכות כיבוד הורים (חלק ג')

סדרת שיעורים מתומצתים
הלכה למעשה בהלכות טהרה

מפי מוריגו הרב שליט"א

החל ממוצ"ש פרשת שמות
בשעה 21:45

בבית המדרש אהל שמשון, רח'
בן פתחיה 4 ב"ב

האם מותר להשתמש במה שהאב תלמיד חכם מכין לבניו

שאלה: האם אבא תלמיד חכם שמגיש לבנו אוכל או שמכין לו ארוחת בוקר, או אוגד לבנו את הלולב, האם מותר להשתמש בזה.

תשובה: אף שאסור לבן להשתמש בדברים שאביו בן תורה עושה לו, נראה שבדברים אלו וכיו"ב מותר, וכמבואר להלן.

מקור: בגמ' (קידושין דף לא:): "אמר ליה רב יעקב בר אבוה לאביי, כגון אנא דעד דאתינא מבי רב, אבא מדלי לי כסא ואמא מזגה לי, היכי איעביד. א"ל מאמך קביל ומאבוך לא תקבל, דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה".

וכן נפסק השו"ע (שם סע' כה) "אם האב רוצה לשרת את הבן, מותר לקבל ממנו אלא א"כ האב בן תורה".

ולפיי"ז צ"ב על מה סמכו העולם להקל שאף אם אביו אברך, בנו מקבל ממנו אוכל וכו'.

ונראה לומר שהאיסור הוא רק בדברים שהבן בקלות יכול להכין בעצמו, בזה אסור לו לקבל מאביו אברך, אבל דברים שדרך ההורים לעשות לבנם מאחר ויש בהם טרחה [כגון בישול ארוחת צהריים וכד'], מותר לבן לקבל מאביו אברך.

ועוד נראה לומר שרק בדברים שהם בגדר 'שירות' [הגבהת הכוס ומזיגה לתוכו כמבואר בגמ'], אין לקבל מאביו בן תורה, אבל דברים אחרים שנעשים בקלות, אם אין בהם שירות מיוחד, מותר לקבל מאביו אברך.

ויש להביא לכך ראייה מהמבואר בגמ' (סוטה מט.) שרב הונא נתן לבנו 'תומרתא דחינוניתא' [-תמרים שמנים], ומבואר שאף אם אביו ת"ח, מותר לבן לקחת ממנו, ויל"ע.

אב שמפציר בבנו שיקבל ממנו

כתב הר"ן (קידושין שם) על דברי הגמ' 'מאבוך לא תקבל, דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה', וז"ל 'ומיהו אם היה אביו מקפיד בדבר הרבה, יקבל'. והוכיח זאת מהמבואר בירושלמי (פאה פ"א) שאמו של רבי ישמעאל שתתה את מי רחיצת רגליו, וחכמים הורו לו שיניח לה לעשות כן משום 'זה רצונה זה כבודה'. והוסיף הר"ן 'ומכאן אתה למד כן אף לאביו'.

וצ"ב בהוכחה זו, שמא דין זה הוא דווקא באמו, אך לא באב בן תורה.

ישיבת הבן על מקום אביו כשהאב מוחל

שאלה: האם מותר לבן לשבת על מקום אביו כשאביו מסכים לדבר.

תשובה: להלכה נראה שמותר לבנו לשבת על מקומו.

מקור: מבואר בגמ' (קידושין לב.) וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רמ סע' יט) 'אב שמחל על כבודו כבודו מחול'. ויש להסתפק האם אף אב שמוחל על מוראו, מוראו מחול, וכשם שמועיל מחילה על כבוד כך מועיל מחילה על מורא. נפק"מ מנידון זה, האם כשהאבא מסכים לבנו לשבת על מקומו או לסתור את דבריו, האם מותר לבן לעשות כן.

בספר החינוך (מצווה ריב) מבואר שמועיל מחילה גם על מורא, ובברכי יוסף (יו"ד סי' רמ סקי"ג) הביא בשם ה'אמרי נעם' שלא ניתן למחול על מורא, אך הברכ"י דחה דבריו, ודייק בדברי הריב"ש (סי' רכ) בשם הראב"ד שדווקא על בזיונות אינו יכול למחול, ומשמע שעל ניהוגי מורא יכול למחול.

והביא הברכי יוסף ראייה לדבריו שמועיל מחילה על מורא, מדברי הגמ' (שם) שרב הונא קרע בגד משי בפני רבה בנו, והקשתה הגמ' 'ודילמא רתח' [כלומר, כיצד רב הונא עשה זאת, הרי יש חשש שרבה בנו יכעס על אביו] ופירש"י 'ודילמא רתח, ואמר לאבוה מידי בריתחיה', ותירצה הגמ' שרב הונא מחל על כבודו. ומבואר שאף שהבן יכעס על אביו ויאמר לו דברים בשעת כעסו, אעפ"כ מועיל מחילת האב, ומוכח דמועיל מחילה במורא.

והגר"י פרעלא (בפירושו, מצות עשה ט) נקט כהאמרי נעם שלא מועיל מחילה על מורא, ולמד זאת מדברי הריב"ש בשם הראב"ד הנ"ל שלא מועיל מחילה על בזיונו, וכתב הגרי"פ שכשם שלא מועיל מחילה על ביזיון כך לא מועיל מחילה על מורא, דהרי ביזיון אסור מדין מורא [ועיי"ש מה שביאר בדברי הגמ' בקידושין הנ"ל].

ובביאור הסברא שלא מועיל מחילה למורא נראה לומר שדווקא בכבוד שמהות המצוה היא בין הבן לאביו, שייך מחילה, אך על מורא שהיא מצווה ככל המצוות המוטלות על גוף האדם, לא תועיל מחילה [ועי' מנ"ח מצוה לג].

להלכה נראה שמועיל מחילה על מורא, וכדעת החינוך [וכמש"כ הברכ"י, וכ"מ מהחיי אדם (כלל סז, ח)], וכן הוא פשוט דברי הגמ'. ודווקא על ביזיון אין מועיל מחילה, וכפי שכתב הריב"ש בשם הראב"ד.

כשחותם שמו כגון "יצחק בן אברהם" מותר לכתוב כך אף בלא תוספת תואר (בא"ח שנה ב' פ' שופטים סע' ד). **כשמתפלל על אביו** לא יתאר את אביו בתור רב אלא "אבי פלוני" (ספר חסידים סי' תת, מנח"ח סוף מצוה רנז, ברכ"י יו"ד שם סק"ד, בא"ח שם).

קריאה לחברו ששמו כשם אביו: אם הוא שם פלאי [- שאינו שגרת], ישנה את שם חברו ואף שלא בפני אביו. אך **אם זהו שם שגרת, מותר לקרוא לחברו** שלא בפני אביו. והנוהגים לקרוא לחבריהם בשם רגיל אף בפני ההורים יש להם על מה לסמוך.

לאחר פטירת ההורים מותר לקרוא לאחרים אף בשם פלאי.

דיני קימה בפני אביו

חייב אדם לעמוד מלא קומתו בפני הוריו (שו"ע יו"ד שם סע' ז, חרדים, חיי אדם כלל סז, ערוה"ש סע' כד).

חייב לעמוד מזמן שרואה אותם כמלוא עיניו עד שיתכסו מעיניו או עד שישבו במקומם. (כתב החיי אדם (כלל סז דין ז) וז"ל 'ונראה לי דדינו כרבו מובהק... דהיינו משיראם מרחוק מלא עיניו עד שיתכסו ממנו או עד שישבו. ואינו חייב לעמוד אלא שחרית וערבית, אם לא בפני אחרים שאינם יודעים שכבר עמד בפניהם. ויש אומרים דאפילו מאה פעמים ביום, חייב. ואם הם בעלייה והבן למטה בקרקע, אין צריך לעמוד לפניהם כיון שהם ברשות בפני עצמם" עכ"ל. וכן מבואר במקנה (קידושין לג:)) ובפתחי תשובה סי' רמד ס"ק ג).

לא די במה שנשען על שלחן וכדו', דאין זה אין חשוב עמידה (עי' זבחים יט: ומשנ"ב (סי' צד ס"ק כג) דסמיכה כשיביה, ועי' עוד במג"א סי' קמא ס"ק ב).

לבני ספרד צריך לעמוד בכל פעם שאביו או אמו עוברים בבית [אך אם אביו מוחל לו אינו חייב לעמוד בכל פעם, כדלהלן]. **ולבני אשכנז** יש לעמוד שחרית וערבית. ואם נמצא בפני אחרים שלא יודעים שכבר עמד באותו יום, צריך לעמוד שוב (שו"ע ורמ"א סי' רמב סט"ז).

אם הוריו מוחלים [או שיש אומדנא שמוחלים] שלא יצטרך לקום מפניהם - **פטור מלעמוד בפניהם, ומכל מקום יש להדרם מעט**, אך אם ההורים אינם רוצים אף שיעשה הידור, פטור מלהדרם שרצונם זה הוא כבודם. **ועי' חזו"א** (יו"ד סי' קנא ס"ק ב, סי' קמט ס"ק א) **שכתב שאין ראוי למחול תמיד.**

ובאמת הפרי חדש (יו"ד סי' רמ סק"ג) הו"ד בברכי יוסף (יו"ד סי' רמ ס"ק כה) כתב **דגם כשהאבא מקפיד הרבה שהבן יקבל ממנו, אין לקבל.** **ולהלכה** קיימא לן כדעת הר"ן **שאם האבא מפציר בבנו הרבה שיקבל ממנו, יקבל. ובאופן שהאב ייפגע אם הבן לא יקבל, לכו"ע מותר לקבל.**

לבקש מאביו שיביא לו חפצים וכד'

שאלה: האם מותר לאדם לבקש מאביו שיביא לו חפצים וכדו'.

תשובה: אם אביו אינו בן תורה - **אם מביא לו מעצמו, מותר לקבל ממנו. אך לבקש ממנו לעשות בשבילו דברים אסור, אבל מותר לרמוז לו שצריך את הדבר, וממילא יביא לו.** ולעיל התבאר הדין כשאביו בן תורה.

מקור: לעיל התבאר שאם אביו אינו בן תורה מותר לקבל ממנו, אך כל זה רק כשהאב מביא מעצמו, אבל **לבקש ממנו אסור** כמבואר בגמ' (קידושין מה:): **'לא חציף איניש לשווי לאבוה שליח'.**

ולכן אין לבקש מאביו לעשות בשבילו דברים, אף אם זה דבר מצווה. וכן אין לבקש מאמו שתכין לו אוכל או שתשמור לו על ילדיו, אלא יאמר לה שהוא הולך למקום פלוני ואין מי שישמור על הילדים וכד'.

ובזה יתבאר דברי הגמ' (קידושין נא:): **'הכא במאי עסקינן דשויתיה שליח' ולכא' ילה"ק דהרי 'לא חציף איניש לשווי לאבוה שליח'. וצריך לומר שמדובר שלא מינו אותו שליח בפירוש אלא ברמז, וכמש"כ.**

עוד נראה שאם ההורים שמחים ומצפים שבנם יבקש מהם מה שהוא צריך, מותר.

דיני הזכרת שם אביו

אסור לבן להזכיר את שם הוריו בין בפניהם בין שלא בפניהם, אם מתכוון אליהם (יו"ד שם סע' ב).

מותר להזכיר שם אביו כשמוסיף לו תואר, כשם שמותר להזכיר שם רבו בתוספת תואר, ויש מחמירים (עי' הגר"א (יו"ד סי' רמב ס"ק לו), יד אברהם (על השו"ע שם סע' טו), בא"ח (פ' שופטים), ודעת היש"ש (קידושין סי' סה) להחמיר).

כששואלים אותו מה שם הוריו, כגון שעולה לתורה או שצריך למלא מסמכים, מותר לומר את שמם, בתוספת תואר (פ"ת סק"ב).

הגיליון הודפס ע"י

הרב שלמה בלאק והרב שילה אריאל
הי"ו
להצלחת בניהם בתויר"ש וכל העניינים

מספר הטלפון בבית הוראה
0733-260-800

להפניית שאלות לרב, לקבלת הגיליון
למייל, לתרומות והנצחות פנו לכתובת
6191265@gmail.com

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר הי"ו
להצלחת בניו בתורה וביראת שמיים
ובכל העניינים